T.B.M.M.
CUMHURİYET HALK PARTİSİ
Grup Başkanlığı
Tarih : 05.11.2026
Sayı : 2036

10/5003

TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Türkiye'de güneş, rüzgâr, hidroelektrik, jeotermal, biyokütle ve diğer yenilenebilir enerji yatırımlarının çevresel, ekonomik ve toplumsal etkilerinin; çevresel etki değerlendirmesi (ÇED) süreçlerinin etkinliğinin; tarım arazileri, meralar, ormanlar, su kaynakları, doğal yaşam alanları ve kültürel miras üzerindeki etkilerinin; yerel halkın mülkiyet hakları, geçim kaynakları ve geleneksel yaşam biçimlerinin korunması bakımından ortaya çıkan sorunların; özel şirketlere sağlanan teşviklerin, kamu kaynaklarının kullanımının ve yatırımcı seçim ölçütlerinin; bireysel, kooperatif ve topluluk temelli elektrik üretiminin önündeki engellerin araştırılması, doğayı ve insan yaşamını koruyan adil, şeffaf ve katılımcı bir yenilenebilir enerji politikasının geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim. 22.10.2026

Ömer Fethi Gürer
Niğde

Op. Dr. Ali KARAOBA
Uşak Milletvekili

Hasan Özterkuş
Gaziantep Mv

İlhami Özcan Aygun
Tekirdağ Mv.

E. Ahmet
Engin ALTAY
İstanbul Milletvekili

Özcan Kılıç
Mersin Mv

Deniz Demir
Ankara Mv.

TÜRKER ATEŞ
BALIKESİR Mv.

Necdi GÜNDOĞDU
Kırklareli Mv

İmanakpünalp
İmran Akgün ALP
Kars Mv.

AHMET ÖZTUNÇ
KMARAŞ Mv

..... Sayılı Meclis Araştırma Önergesinin İmza Çizelgesi

Adı Soyadı	Seçim Bölgesi	İmza
GÜRSEL ERDİ	Elazığ MV.	
Mahir POLAT	İzmir	
Rıfat T. Nalbantoğlu	İzmir	
Can AYDIN	Tekirdağ	
Barış BEKTAŞ	KONYA	
Semra DİNÇER	Ankara MV.	
Orhan SARIBAL	Bursa MV.	
Hüseyin YILDIZ	Aydın MV	
Nermin Yıldırım Kara	Hatay	
Cevdet AKAY	Karabük MV	

GEREKÇE

İklim krizi, tüm dünyada hızla artan enerji ihtiyacı, fosil yakıtlara bağımlılık ve enerji ithalatının ülke ekonomisi üzerindeki yükü; yenilenebilir enerji kaynaklarının kullanımını Türkiye açısından stratejik bir zorunluluk haline getirmiştir. Güneş, rüzgâr, hidroelektrik, jeotermal ve diğer yenilenebilir enerji kaynaklarının geliştirilmesi; enerji arz güvenliğinin sağlanması, sera gazı emisyonlarının azaltılması ve yerli enerji üretiminin artırılması bakımından büyük önem taşımaktadır. Ancak yenilenebilir enerji yatırımlarının çevre dostu olarak tanımlanması, bu yatırımların doğaya, tarım alanlarına, su kaynaklarına ve yerel halkın yaşamına zarar vermeyeceği anlamına gelmemektedir. Enerji dönüşümünün sürdürülebilir olabilmesi için yalnızca üretilen elektriğin kaynağı değil, hangi izinlerle santralin nerede kurulduğu, hangi kamu kaynaklarıyla desteklendiği ve yatırımın sonuçlarından kimlerin yararlandığı da değerlendirilmelidir.

Türkiye'nin farklı bölgelerinde planlanan güneş ve rüzgâr enerji santralleri, hidroelektrik santraller ve jeotermal tesisler hakkında tarım arazilerinin kaybedilmesi, meraların daralması, orman alanlarının zarar görmesi, su kaynaklarının etkilenmesi, biyolojik çeşitliliğin bozulması ve köylerin yaşam alanlarının değişmesi yönünde şikâyetler dile getirilmektedir. Bu iddiaların her proje bakımından ayrı ayrı bilimsel verilerle incelenmesi gerekmektedir. Özellikle verimli tarım arazileri, zeytinlikler, meralar, ormanlar ve su havzaları üzerinde kurulması planlanan enerji tesislerinde yer seçimi kararları büyük önem taşımaktadır. Tarımsal üretimin devamlılığı, hayvancılığın sürdürülebilirliği, gıda güvenliği ve kırsal nüfusun geçim kaynakları enerji yatırımlarından bağımsız düşünülemez. Yenilenebilir enerji üretimi amacıyla bir bölgenin doğal ve tarımsal varlıklarının geri dönülmez biçimde kaybedilmesi, sürdürülebilir kalkınma anlayışıyla bağdaşmamaktadır. Yatırımların yalnızca çevresel değil, toplumsal ve kültürel etkileri ve boyutları da bulunmaktadır. Nesiller boyunca tarım ve hayvancılıkla geçinen köylerde meraların kullanılamaz hale gelmesi, ortak yaşam alanlarının değişmesi, tarihî ve kültürel varlıkların etkilenmesi, kamulaştırma işlemleri ve arazi kullanımının dönüşmesi, yerel halkın ekonomik ve sosyal yaşamını doğrudan etkileyebilmektedir. Bu nedenle enerji projelerinin değerlendirilmesinde köylülerin, çiftçilerin, üreticilerin ve bölgede yaşayan yurttaşların görüşleri karar süreçlerinin gerçek bir parçası haline getirilmelidir.

ÇED süreçlerinin etkinliği de araştırılması ve birçok konuda düzeltilmesi gereken temel konulardan biridir. ÇED raporlarının bilimsel yeterliliği, projelerin alternatif alanlarda kurulma olanaklarının değerlendirilmesi, halkın katılımı toplantılarının işleyişi, verilen kararların denetlenmesi ve mahkeme kararlarının uygulanması konusunda kamuoyuna yansıyan sorunlar bulunmaktadır. Aynı bölgede birbirine yakın konumlarda planlanan projelerin ayrı başvurularla değerlendirilmesi, toplam çevresel etkinin gözden kaçırılması riskini doğurabilmektedir. Birden fazla güneş veya rüzgâr santralinin, enerji nakil hatlarının, yolların ve diğer bağlantılı tesislerin su kaynakları, tarım alanları, ekosistem ve yerleşimler üzerindeki birikimli etkileri birlikte değerlendirilmelidir. ÇED süreçlerinin yalnızca izin vermeye yönelik idari işlemler değil, çevresel zararları önleyen etkili koruma mekanizmaları olarak işlemesi sağlanmalıdır.

Yenilenebilir enerji yatırımlarında kamu yararının nasıl belirlendiği, tarım arazilerinin tarım dışı kullanımına hangi gerekçelerle izin verildiği, meralarda tahsis amacı değişikliklerinin nasıl yapıldığı ve kamulaştırma kararlarının hangi ölçütlerle alındığı da açıklığa kavuşturulmalıdır. Enerji yatırımlarına ilişkin mahkeme kararlarının idareler ve şirketler tarafından uygulanıp uygulanmadığı etkin biçimde denetlenmelidir. Bir diğer önemli konu, yenilenebilir enerji yatırımlarına sağlanan kamu destekleri ve teşviklerdir. Türkiye'de Yenilenebilir Enerji Kaynaklarını Destekleme Mekanizması (YEKDEM), Yenilenebilir Enerji Kaynak Alanları (YEKA) yarışmaları, yatırım teşvikleri, yerli katkı destekleri, kamu arazisi tahsisleri ve çeşitli finansman olanakları üzerinden enerji yatırımları desteklenmektedir. Ancak hangi özel şirketlerin hangi tarihlerde, hangi koşullarla ve ne kadar kamu desteğinden yararlandığı; bu desteklerin yatırımcılar arasında adil biçimde dağıtılıp dağıtılmadığı; şirketlerin mali ve teknik yeterliliklerinin nasıl değerlendirildiği ve verilen desteklerin kamu yararına dönüşüp dönüşmediği kapsamlı biçimde araştırılmalıdır. Yenilenebilir enerji yatırımlarında kamu arazilerinin tahsisi, bağlantı kapasitesinin dağıtılması, alım garantileri, vergi ve finansman avantajları ile proje izinleri bakımından şeffaflık ve hesap verebilirlik sağlanmalıdır. Teşvik verilen projelerin istihdama, yerli teknoloji üretimine, elektrik fiyatlarına ve bölgesel kalkınmaya katkıları kadar çevresel yükümlülüklerini yerine getirip getirmedikleri de incelenmeli ve tüm yönleriyle ortaya konulmalıdır. Enerji dönüşümünün ekonomik kazanımlarının yalnızca büyük sermaye gruplarına yönelmesi, buna karşılık çevresel ve toplumsal maliyetlerin köylüler, çiftçiler ve yerel halk tarafından üstlenilmesi adil bir enerji politikası oluşturmayacaktır.

Türkiye'nin güneş enerjisi potansiyeline rağmen bireysel çatı üstü üretimin, apartmanların ortak elektrik üretiminin, küçük ölçekli üretici kooperatiflerinin, çiftçilerin öz tüketim amaçlı sistemlerinin ve yerel enerji topluluklarının neden daha yaygın hale gelemediği de araştırılmalıdır. Mevzuatta gerçek kişilerin lisans almadan ve şirket kurmadan elektrik üretmesine olanak tanınmış olmakla birlikte yüksek başlangıç maliyetleri, krediye erişim güçlükleri, şebeke bağlantı kapasitesi, başvuru süreçleri, teknik şartlar ve mahsuplaşma uygulamalarının küçük üreticiler üzerindeki etkileri değerlendirilmelidir. Büyük yatırımlar için sağlanan finansman olanaklarının konut sahiplerine, apartmanlara, çiftçilere, esnafa, küçük işletmelere ve enerji kooperatiflerine hangi ölçüde sunulduğu açıklığa kavuşturulmalıdır.

Özellikle yeni santral alanları oluşturulmadan önce konut, okul, hastane, kamu binası, fabrika, depo ve organize sanayi bölgelerinin çatıları, otoparklar ve mevcut yapılaşmış alanların enerji üretimi açısından değerlendirilmesi önem taşımaktadır. Tarımsal üretimle uyumlu güneş enerjisi uygulamaları ve ekolojik hassasiyetlere uygun küçük ölçekli üretim modelleri de bilimsel esaslarla incelemelidir. Enerji yatırımlarının kurulum aşaması kadar işletme ve kullanım ömrü sonrasındaki etkileri de önemlidir. Güneş panellerinin, rüzgâr türbini kanatlarının, bataryaların ve diğer ekipmanların geri dönüşümü; atık yönetimi; tesislerin sökülmesi; bozulan alanların rehabilitasyonu ve yatırımcıların bu süreçlerdeki mali sorumlulukları açık biçimde belirlenmelidir. Jeotermal tesislerde akışkan yönetimi, hidroelektrik santrallerde ekolojik akış ve su kullanımı, rüzgâr santrallerinde kuş göç yolları ve doğal yaşam üzerindeki etkiler ayrıca değerlendirilmelidir.

Yenilenebilir enerji yatırımlarının yerel istihdama katkısı, bölge halkının elektrik üretiminden ekonomik fayda elde etmesi ve yerel yönetimlerin karar süreçlerine katılımı da araştırılmalıdır. Köylülerin yalnızca yatırımın sonuçlarına katlanmak zorunda kalan kişiler değil, karar süreçlerinde söz sahibi olan ve ekonomik kazanımlardan yararlanabilen paydaşlar olması sağlanmalıdır.

Kurulacak Meclis Araştırma Komisyonunun Türkiye'deki yenilenebilir enerji yatırımlarını türlerine, bölgelerine, kurulu güçlerine, arazi kullanım özelliklerine, yatırımcı şirketlere ve sağlanan kamu desteklerine göre incelemesi; ÇED kararlarını, halkın katılımı süreçlerini, verilen izinleri, açılan davaları ve mahkeme kararlarının uygulanma durumunu değerlendirmesi gerekmektedir. Komisyon tarafından tarım arazileri, meralar, ormanlar, sulak alanlar, su havzaları, korunan alanlar ve yerleşimler üzerindeki çevresel ve toplumsal etkiler; farklı projelerin birikimli sonuçları; yerel halkın mülkiyet, geçim ve kültürel yaşam hakları; kamulaştırma ve arazi tahsis süreçleri bütüncül biçimde araştırılmalıdır. Ayrıca YEKDEM ve YEKA başta olmak üzere teşvik ve destek sistemlerinden yararlanan şirketlerin belirlenme ölçütleri, teşvik tutarları, kamuya sağlanan karşılıklar ve yatırımcıların çevresel yükümlülükleri incelenmelidir. Bireysel ve kooperatif temelli üretimin önündeki mevzuat, şebeke, maliyet ve finansman engelleri belirlenerek yurttaşların da elektrik üretimine katılmasını sağlayacak yeni modeller geliştirilmelidir.

Araştırma sürecinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı, Çevre, Şehircilik ve İklim Değişikliği Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı, Hazine ve Maliye Bakanlığı, EPDK, TEİAŞ, ilgili diğer kamu kurumları, üniversiteler, meslek odaları, çevre örgütleri, üretici birlikleri, enerji kooperatifleri, yerel yönetimler, yatırımcı temsilcileri ve projelerden etkilenen yurttaşlar dinlenmelidir. Yenilenebilir enerjiye geçiş, fosil yakıtlara bağımlılığın azaltılması ve iklim değişikliğiyle mücadele bakımından gereklidir. Ancak bu dönüşüm doğayı, tarımı ve insan yaşamını korumadan gerçekleştirildiğinde yeni çevresel ve toplumsal sorunların ortaya çıkmasına neden olabilmektedir.

Gerçek anlamda temiz enerji politikası, yalnızca yenilenebilir kaynaklardan elektrik üretilmesini değil; toprağın, suyun, ormanın, meranın, biyolojik çeşitliliğin, kültürel mirasın ve yerel halkın yaşam hakkının birlikte korunmasını gerektirir. Enerji üretiminin yarattığı ekonomik fayda toplumun geneline yayılmalı, kamu destekleri şeffaf biçimde kullanılmalı ve yurttaşların kendi enerjilerini üretmelerinin önündeki engeller kaldırılmalıdır. Bu nedenlerle Türkiye'deki yenilenebilir enerji yatırımlarının çevresel, tarımsal, ekonomik ve toplumsal etkilerinin; ÇED süreçlerinin ve yargı kararlarının uygulanmasının; özel şirketlere verilen teşviklerin ve kamu kaynaklarının kullanımının; bireysel ve topluluk temelli enerji üretiminin önündeki engellerin bütün yönleriyle araştırılması ve doğayı, üretimi, yerel yaşamı ve kamu yararını esas alan adil bir enerji dönüşümü için kalıcı politikaların geliştirilmesi amacıyla Anayasa'nın 98'inci ve Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 104 ve 105'inci maddeleri uyarınca bir Meclis Araştırma Komisyonu kurulmasını arz ve teklif ederim. 22.10.2026.